

Ganzen-

vangst.

And in long lines waving, bending
Like a bowstring, snapped a sunder,
Came the goose.....

LONGFELLOW.

Van vinkenvangen, van lijstersstrikken, van patrijzen „kuipen“, van eendenkooien en haar moorddadig werk, las en zag ik reeds verscheidene keeren wat. Maar iemand deelde mij eens wat mee over ganzenvangen, over heusche wilde ganzen vangen. Dat maakte m'n nieuwsgierigheid bijzonder gaande, vooral omdat het iets zoo geheel anders is dan vinkenvangen b.v.; ofschoon beide vangsten met een net geschieden. Zoo werd dan afgesproken met iemand, die mij bij een paar Brabantsche ganzenvangers zou introduceeren, dat ik op 30 December van 't vorige jaar te 's Bosch zou zijn. De lezers zullen zich de koude van dien tijd wel herinneren. 't Was dan ook lang niet alles met die felle kou. Ten eerste waren alle treinen te laat. Tot Arnhem ging 't nog zoowat, maar toen begon de ellende eerst goed. De trein naar Nijmegen was ongeveer een uur te laat. Ergo 'n uur wachten, bepakt en bezakt als ik was met fototoestel, fiets, en verdere bagage. In Nijmegen overstappen en weer 'n half uur wachten. Toen met een boemel verder naar den Bosch. Even na 't station Oss bleef onze boemel plotseling, bons, stilstaan. Een of andere schroef van de machine was door de kou gesprongen. Herstellen scheen niet mogelijk, met een vaartje van 10 K.M. in 't uur sukkelden we verder, om ruim anderhalf uur te laat op de plaats van bestemming aan te komen. Daarna met de fiets, waarvan tot overmaat van ramp 't water in de lantaarn stijf bevroren was, naar een der naburige dorpen, en voor dien avond was het koulijden gedaan. Gezeten bij de warme kachel, die lustig brandde, begon het gesprek natuurlijk dadelijk over de vangst met den ganzenvanger, die van mijn komst af wist.

Ik moest 's morgens, dat was dus Oudejaarsmorgen, n.b. om 6, zegge zes uur op; zou dan de beide ganzenvangers afhalen, die op ongeveer een half uur afstand woonden, en dan nog drie kwartier

den polder in, waar het z.g. ganzenslag zich bevond Zoo gezegd, zoo gedaan. De maan en de sterren stonden nog helder aan den hemel, toen ik al op de fiets zat, en over een echt Brabantsch, hobbelig bevroren kleiwegje naar Piet, den eenen vanger, reed. Die zat juist uit een enorme schotel balkenbrij te schransen, terwijl z'n vrouw boterhammen en verder proviand voor dien dag gereed maakte. De dochter des huizes ging juist met een mand ganzen, die den vorigen dag gevangen waren, de deur uit, en naar den Bosch, om ze daar te verkoopen.

Om half zeven waren wij bij vanger n°. 2, die Doris heette, en toen gingen we met ons drietjes den nog in doezelig schemerlicht gehulden polder in. 't Was allemachtig koud; vinnig gierde de snijdend-scherpe noord-oosten wind over de vlakke, onafzienbare weilanden, en het vroom, dat het kraakte. Dit laatste kwam ons weliswaar weer ten goede, omdat we nu geen omwegen behoeften te maken, daar alle slooten natuurlijk met een dikke ijskorst bedekt waren. Na 'n minuut of tien voelde ik ooren, vingers en teenen reeds bijna niet meer, en de heele ganzenvangerij had ik in gedachten reeds duizendmaal naar de maan gewenscht. En dan zijn er nog dichters, die prachtige, roerende verzen over wintermorgens, e.d. maken. Ik bewonder ze. Maar laat ze eens op 'n flinken kouden morgen om zes uur mee gaan ganzen vangen; ik denk, dat ze dan wel wat bekoeld zouden raken in letterlijken en figuurlijken zin.

De beide ganzenvangers, die beiden ook jager en visscher waren, kortten mij den tijd zeer met verhalen over het vangen en jagen van alle mogelijke dieren, vooral van vogels. Zoo hadden zij 't ook over 't „kwett'len“, een interessante jacht op duikvogels, waarin Doris zeer bedreven scheen, en die plaats vond wanneer het water in de Maas 's winters van dijk tot dijk stond. In een volgend nummer der Lev. Nat. hoop ik hiervan een en ander mee te deelen. Ook had Doris vaak zeldzame vogels, meest eendachtigen, aan „Artis“ verkocht. Zoo pratende, naderden we langzamerhand het doel van onzen tocht; ik trof het uitmuntend, omdat het oude veld niet meer bruikbaar was, en het geheele „slag“ opnieuw moest opgesteld worden. Gelukkig lieten de beide mannen mij wat loopend werk doen, waardoor ik weer eenigszins normaal, en van ijsmummie weer een gewoon warmbloedig mensch werd. Alzoo aan 't werk.

Eén à twee Meter van een lange, rechte sloot werd de hut geplaatst. De lezer stelle zich deze niet te romantisch voor; 't was een gewone rietmat, die om een viertal stokken geslagen werd, en die aan twee zijden met een afneembare rietmat gesloten was (zie fig. C. bij C.). Hierin werden

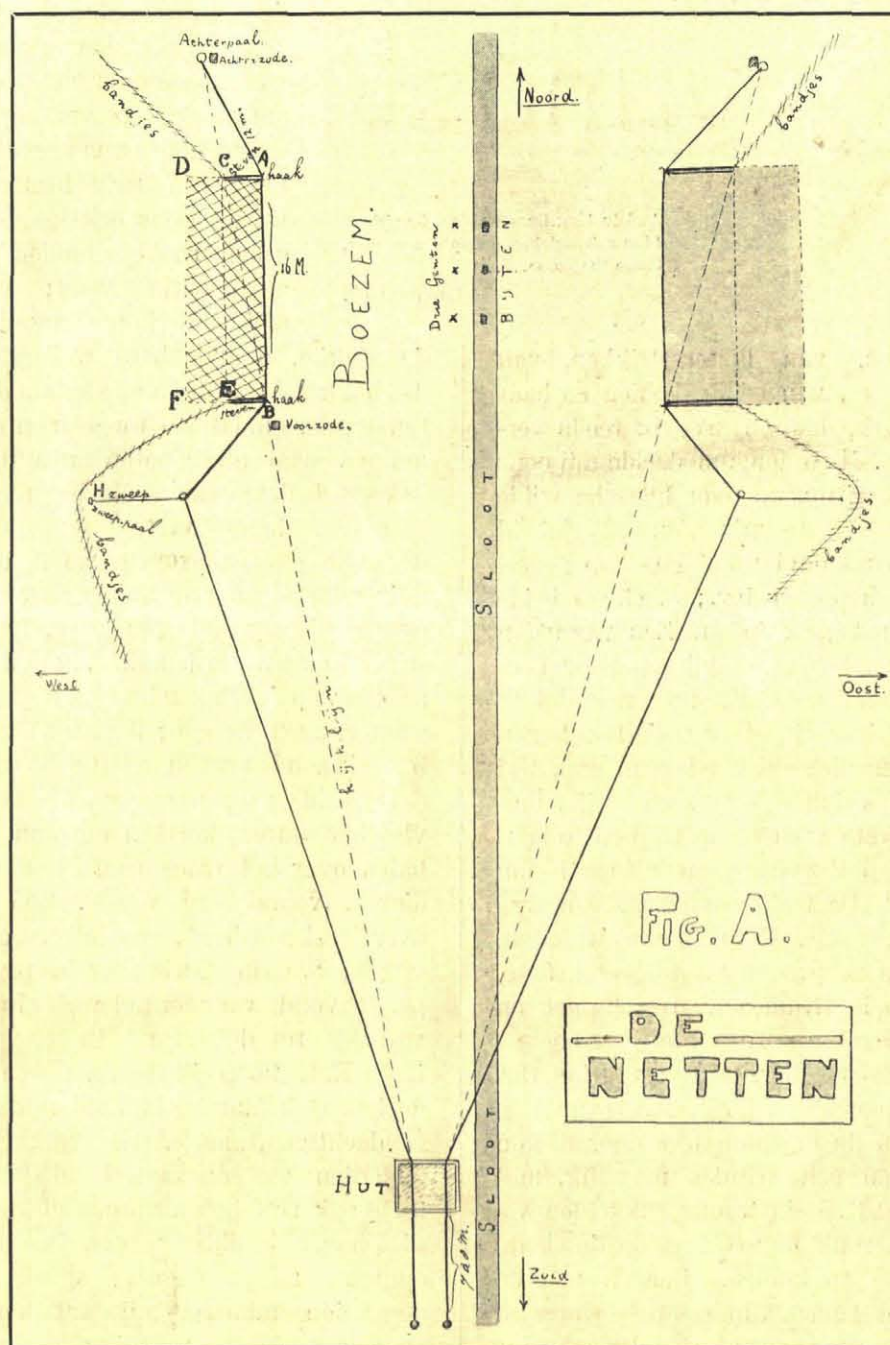
langs de zijden twee kisten gezet, waarin eenige tamme ganzen zaten. Vervolgens werden vóór aan de hut twee paaltjes flink diep in den grond geslagen (Fig. C. bij E.E.). Evenzoo 7 à 8 Meter achter de hut. Nu kwam Doris aanslepen met 'n groote bos sterk, dik touw, dat stevig aan een der laatstgenoemde palen achter de hut werd vastgebonden, om de andere paal geslagen, en toen wel 300 M. verder in schuine richting aan de z.g. achterpaal bevestigd, en strak aangetrokken. Dit was de kijklijn (fig. A.). Evenzoo werd aan de andere zijde der sloot gedaan (in 't vervolg zal ik alleen over 't linksche net spreken, om de zaak niet al te verward te maken; voor de verdere beschrijving zie fig. A.). Een meter of tien vanaf de achterpaal werd bij C. een paal in den grond geslagen, en 16 M. verder nog een bij E. Hieraan bevonden zich twee palen, destevens, die met een scharnier om C. en E. konden draaien. Deze beide stevens werden in de richting van de sloot op de weide gelegd, en de kijklijn, die nu spantouw werd, in de gleuven aan de uiteinden der stevens geplaatst. Dit geschiedde, begrijpelijkerwijze, lang niet gemakkelijk, want het touw, dat eerst één lijn vormde, moest nu eenige hoeken maken, en kreeg dus een respectable spanning. Om het opspringen te beletten, werd het met een tweetal haken, A. en B., die even over de steven-einden

heen grepen, net als 'n ouwerwetsche muizenval, die „scherp staat“, op zijn plaats gehouden. Daarop werd in schuine richting van B. af, een paaltje H. in den grond gedreven. Dat was de zweep-paal; waaraan een stuk touw, de zweep, werd gebonden, die ook weer aan de ex-kijklijn werd bevestigd. Door de zweep nu eenige keeren om de paal te

winden, kon de spanning natuurlijk aanmerkelijk vergroot worden. Hiermee was het touw in orde, en werd, netjes opgevouwen en onder droog gras bedolven, het net gelegd. Men begrijpt nu, dat alles, wat zich binnen den vierhoek A B D F bevindt, gemakkelijk onder het net geraakt.

Nu meent ge zeker, dat alles nu toch wel eindelijk klaar zal zijn, en dat we nu zoo langzamerhand wel eens konden gaan ganzen vangen. Maar mijn lange taaie beschrijving is nog niet ten einde. Doris kwam juist met een juk, waaraan een tweetal groote houten kooien, die hij waggen noemde, en waarin zich drie ♂ ganzen bevonden, aanzelen. En terwijl Piet het

tweede, rechtsche net in orde maakte, bond z'n collega de drie vogels tegenover het eerste net aan den linkerkant van de sloot. Een sterk, dun touwtje werd vóór de pooten en achter de vleugels bevestigd. Deze bewerking heet „den broek aandoen“. Vervolgens voor iedere gent een bijt in de sloot gehakt.

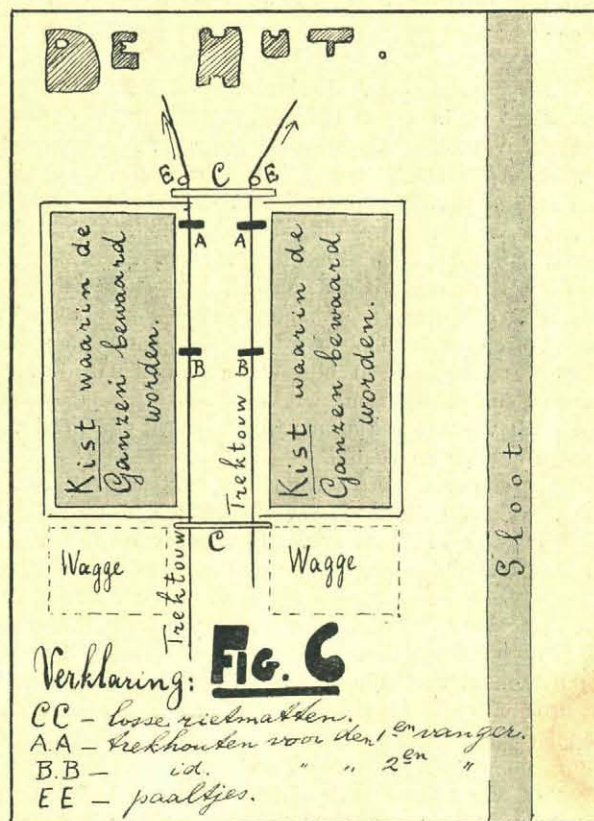
Toen werd bij ieder dier wat gerst en haver gestrooid, en om acht uur zaten we met ons drieën

Bij de hut.

in de hut, afwachting de dingen die komen zouden. Op die dingen hebben we nog een heelen tijd moeten wachten. Enfin, ik heb me nog al niet verveeld, want de beide ganzenvangers waren heel geschikte lui, die mij van alles vertelden, wat ik weten wilde en wat op de vangst betrekking had. En met mijn half bevroren vingers, die het potlood bijna niet meer vast konden houden, zat ik op te tekenen. Zoo vroeg ik ook, waarvoor de ganzen dienden, die nog in de beide kisten zaten. Dit werd mij als volgt uitgelegd. De genten staan vastgebonden aan de sloot en de wijfjes ervan worden in de kisten vastgehouden. Komt nu een troep ganzen overvliegen, dan gooit de vanger een wijfje uit de kist, dat luid gak-gakkend naar haar gemaal vliegt. De wilde worden hierop opmerkzaam, zien de ganzen aan de sloot, en strijken een eind achter het net, tegenover hun tamme familieleden neer. Langzaam aan waggelen ze daar naar toe, om kennismaking, en, zooals Doris zich zeer drastisch uitdrukte „um te zuipe!“ Om nu te voorkomen, dat de wilde om het net heen loopen, zijn voorzorgsmaatregelen genomen in den vorm van wilgentakjes, z. g. teenen, die vanaf C en E op het land gelegd worden. Over deze „bandjes“ zullen de ganzen nooit heenstappen. Gewoonlijk wordt een veertiental tamme ganzen en genten voor de vangst gebruikt. Deze vormen den stal.

Zoo'n stal eischt een nauwkeurige verdeling. Volgens Piet is het 't beste te nemen: 3 kolganzen (en wel 1 ♂ en 2 ♂♂) en twee grauwe genten met 9 ganzen. Deze laatste elf stuks worden in twee ploegen („toomen“) verdeeld, t. w. een ♂ + een ♂ met vier kuikens, en nog een ♂ + een ♂ met drie 2- en 3-jarige kuikens. De gent en de gans met de vier kuikens moeten zijn kleine grauwe ganzen, en de laatstvermelde toom behoort te bestaan uit deels vossekoppen, en deels geelbekken. Met een stal, op deze wijze samengesteld, kunnen alle soorten wilde ganzen worden aangetrokken. Totdat de vangst begint, d. i. ongeveer half September, hebben de tamme ganzen in de wei geloopt, en een goed leventje geleid, maar nu beginnen de wilde te trekken. Dan worden ze plotseling opgepakt, en in de donkere kisten gezet. Om vechten en geharrewar te voorkomen, worden ze zooveel mogelijk „en familie“ bij elkaar genomen (b. v. papa, mama en de kiekens, kolganzen bij kolganzen, enz.). Volgens Doris moeten ze een dag of tien in de kisten blijven, waar ze gevoerd worden met haver of gerst, vermengd met een beetje scherp zand. Dit laatste dient voor de betere vertering, en om de dieren meer gewend te doen worden aan hard voer. Ook krijgen ze daardoor minder lichaamsgewicht, en worden

„handzamer“ zooals Piet zich zeer kenschetsend uitdrukte. Een en ander uitmuntend voor de vangerij.

W.

(Wordt vervolgd).